

Sissi Archaeological Project

NEWSLETTER

Δεκέμβριος

N° 3

Επισκεφτείτε τις ιστοσελίδες μας:

www.sarpedon.be

 Sissi Excavations

Jan Driessen

Περιεχόμενα

Το νεκροταφείο	2
Μεσαίο Ανδήρο	2
Κορυφή του λόφου	2
Μελέτη & Συντήρηση	2
Τελετουργικό κέντρο	3
Το Ερευνητικό Κέντρο	3
Ευχαριστίες	4

ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΕΔΙΟΥ ΤΟ 2017

Η 8η ανασκαφική περίοδος έλαβε χώρα στο Σίσι από τις 26 Ιουνίου έως τις 4 Αυγούστου του 2017, ενώ οι εργασίες συντήρησης ολοκληρώθηκαν μόλις στις αρχές Δεκεμβρίου. Έτσι, τόσο η Πέπη Σαριδάκη (στην αποθήκη) όσο και η ομάδα του Μανόλη Κασωτάκη (στον αρχαιολογικό χώρο) μπόρεσαν να ξεκινήσουν τις χειμερινές διακοπές που τους αξίζουν.

Οι εργασίες μας στον λόφο Μπούφο του Σισίου λαμβάνουν χώρα με την άδεια του ελληνικού Υπουργείου Πολιτισμού, που εκπροσωπείται τοπικά από την ΕΦΑΛΑΣ, την Εφορεία Αρχαιοτήτων Λασιθίου. Το προσωπικό της, η κα. Χ. Σοφιανού, η κα. Β. Ζωγραφάκη, η κα. Α. Παπαδέα, η κα. Κ. Ζερβάκη, μας βοηθούν με κάθε δυνατό τρόπο και εκτιμούμε ιδιαίτερα τη συνεχή τους φιλία, όπως και του επόπτη μας του κ. Ν. Θάνου.

Πέραν από τη γεωφυσική και την αρχαιολογική έρευνα, η ανασκαφή το 2017 συνεχίστηκε στο νεκροταφείο, στο Μεσαίο Άνδηρο, στην κορυφή του λόφου και στο Τελετουργικό Κτήριο.

Η ομάδα μας ήταν μεγαλύτερη από ποτέ και συμμετείχαν εκτός από τους βέλγους φοιτητές, κυρίως από το Πανεπιστήμιο της Λουβαίν καθώς και από αυτά της Γάνδης και της Λιέγης, ένα μεγάλο πλήθος φοιτητών από τα Ιωάννινα, τη Θεσσαλονίκη, το Ρέθυμνο και την Καλαμάτα, όπως επίσης φοιτητές από πολλές άλλες χώρες και ιδρύματα. Από τη φετινή φωτογραφία, έργο όπως πάντα του ντόπιου μας φωτογράφου-εργάτη-αρχαιολόγου Gavin McGuire, λείπουν περίπου 20 άτομα τα οποία συμμετείχαν για μικρότερα χρονικά διαστήματα.

ΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

Η Aurore Schmitt και η Sylviane Déderix συνέχισαν τη διερεύνηση της περιοχής γύρω από τον τάφο σε μορφή οικίας στη Ζώνη 9, εντοπίζοντας περισσότερες πρωτογενείς και δευτερογενείς ταφές, καθώς και μια μεγάλη ταφική απόθεση συνεστίασης έξω από τα ταφικά κτίρια. Μερικοί από τους ενταφιασμούς έγιναν μέσα σε πίθους, ωστόσο οι περισσότεροι αποτελούν δευτερογενείς αποθέσεις οστών, η ανασκαφή των οποίων απαιτεί πολύ χρόνο και ενέργεια. Η αφαίρεση του επιφανειακού στρώματος είχε ως αποτέλεσμα τη σκιαγράφηση της κάτοψης ενός ακόμα τάφου σε μορφή οικίας. Μια μικρή δοκιμαστική τομή στα δυτικά του νεκροταφείου αποκάλυψε την ύπαρξη ενός μεγάλου, πιθανά νεοανακτορικού οικοδομήματος, με οικιστική λειτουργία.

ΜΕΣΑΙΟ ΑΝΔΗΡΟ

Προχωρώντας προς τα επάνω, το δυτικό τμήμα του Μεσαίου Ανδρήρου καταλαμβάνεται από αρκετά νεοανακτορικά κτίσματα που φαίνεται να συνδυάζουν οικιστικές λειτουργίες και οικοτεχνικές δραστηριότητες. Ανατολικά των παραπάνω, η διασκόπηση με γεωραντάρ υπέδειξε την παρουσία αρχιτεκτονικών καταλοίπων και έτσι αποφασίσαμε να ανοίξουμε μια σειρά από τομές υπό την διεύθυνση της Tia Sager. Εδώ συναντήσαμε ένα κτίσμα το οποίο περιβάλλεται από ανοικτούς χώρους με κατάλοιπα από βοτσαλωτά δάπεδα και νεοανακτορικές αποθέσεις κεραμικής. Εντός του κτηρίου αυτό, το οποίο φαίνεται να είχε υποστεί ζημιές από σεισμό, βρήκαμε αρκετές πρωτογενείς αποθέσεις κεραμικής, καθώς επίσης και αρκετές αποθέσεις ανθρώπινων οστών. Η ανασκαφή δεν έχει προχωρήσει επαρκώς προκειμένου να είμαστε βέβαιοι, ωστόσο δεν αποκλείεται να έχουμε εδώ έναν ακόμη τάφο σε μορφή οικίας, ο οποίος όμως χρονολογείται στη Νεοανακτορική περίοδο. Η εγγύτητα αυτού του κτίσματος με τα οικιστικά κτίσματα στα δυτικά, αλλά και η ίδια του η ύπαρξη μας εξέπληξαν.

ΚΟΡΥΦΗ ΤΟΥ ΛΟΦΟΥ

Το Βόρειο Άνδηρο της κορυφής του λόφου είχε διασκοπηθεί με γεωραντάρ το 2016 υποδεικνύοντας ευκρινή περιγράμματα τοιχοδομίας. Εδώ, η Thérèse Claeys συνέχισε την ανασκαφή ενός μεγάλου κτηρίου το οποίο θα πρέπει να προηγείται χρονολογικά της κατασκευής του μετανεκτορικού Κτηρίου CD, το οποίο βρίσκεται νότια και εν μέρει πάνω από αυτό. Μέχρι τώρα, έχουν εντοπιστεί ενδείξεις από διάφορες περιόδους, συμπεριλαμβανομένου ενός ΥΜ IIIA πλαισίου εύρεσης, ένα πιθανά ΥΜ IB/ΥΜ II οικιστικό συγκρότημα με σημαντικές αποθέσεις δαπέδων, καθώς κι ένα ενδεχομένως MM IIB ταφικό σύνολο που αποτελείται από αρκετά ανεστραμμένα μαγειρικά αγγεία με νεογνά. Κοντά σε αυτό βρίσκονται εκτεταμένες MM IA/MM IB αποθέσεις, οι οποίες εξακολουθούν να χρήζουν επεξήγησης, καθώς κοντά, αρκετά παραδόξως, βρέθηκε ολόκληρος ένας αρθρωμένος σκελετός μοσχαριού.

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΙΝΩΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

► Από την άλλη πλευρά, τις πρώτες μέρες φιλοξενήσαμε ένα κινηματογραφικό συνεργείο, το οποίο δουλεύει σε ένα ντοκιμαντέρ για την μινωική κοινωνία για τον τηλεοπτικό σταθμό Arte και τη σειρά επεισοδίων Enquêtes archéologiques / Abenteuer Archäologie, με παρουσιαστή τον Peter Eeckhout, ο οποίος είναι και ο ίδιος καθηγητής αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο των Βρυξελλών. Ήταν μια υπέροχη εμπειρία και ανυπομονούμε να παρακολουθήσουμε την εκπομπή, η οποία θα μεταδοθεί την άνοιξη του 2018.

© J. Driessen

ΜΕΛΕΤΗ &

Για έξι μήνες, η κυρία Πέπη Σαριδάκη συνέχισε τη συντήρηση των κινητών αντικειμένων από την ανασκαφή, δίνοντας πρωτίστως έμφαση στα αντικείμενα που εμφανίστηκαν κατά τη διάρκεια των ανασκαφών και επιπλέον αναζητώντας σε κάθε ενότητα αγγεία που μπορούν να αποκατασταθούν, δουλεύοντας μαζί με τις ειδικούς κεραμικής μας. Άλλοι ειδικοί που πέρασαν από την αποθήκη ήταν η Μαρία Καϊάφα (μέταλλα), η Marie Nicole Pareja (γύψος, με τη βοήθεια της Αθηνάς Κρητικού), η Βαλασία Ισακίδου και η Βάσω Χολέβα (οστά ζώων), η Ηρώ Μαθιουδάκη (κεραμική), ενώ η Laura Magno ετοίμασε μικρομορφολογικά δείγματα. Η αποθήκη κοντά στον Άγιο Νικόλαο βρίσκεται τώρα σε πλήρη λειτουργία, ενώ φιλοξενεί τις ομάδες του Ανάβλοχου και του Πρινιάτικου Πύργου.

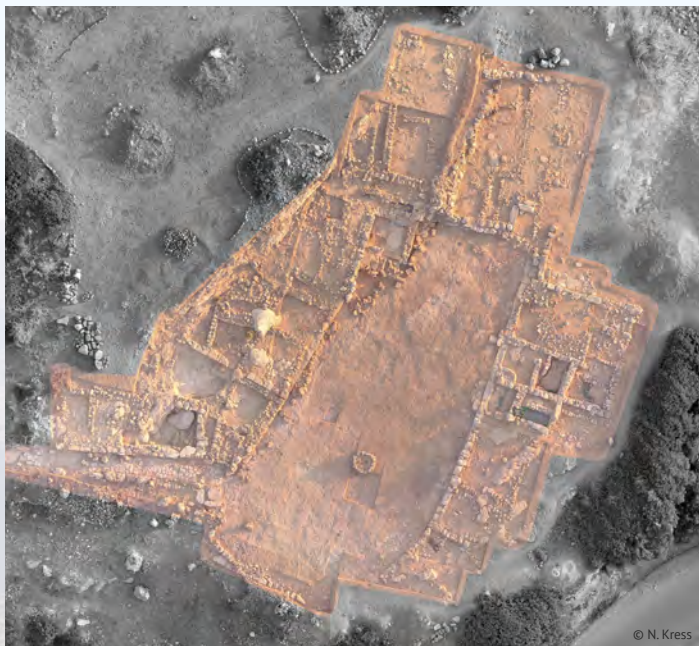

© G. McGuire

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

Από τις αρχές Αυγούστου μέχρι τις αρχές Δεκεμβρίου, ο Μανόλης Κασωτάκης και η ομάδα του (Στέλιος Πυθαράκης, Μανόλης Πούλης, Βαγγέλης Γραμματικάκης) ανέλαβαν τη στερεοποίηση των ευρημάτων του χώρου, επικεντρωνόμενοι στην κορυφή του λόφου (Ζώνες 3-4-5), υπό την ευθύνη της Δρ. Σ. Χλουβεράκη. Το τμήμα αυτό της ανασκαφής έχει τώρα συντηρηθεί πλήρως και θα χρειαστούν μόνο μικρές ετήσιες παρεμβάσεις. Όλοι οι τοίχοι πρώτα καθαρίστηκαν και έπειτα ενισχύθηκαν με ένα μίγμα τοπικού κοσκινισμένου χώματος, τσιμέντου και άμμου. Τα δάπεδα καλύφθηκαν με γεωύφασμα, χαλίκι και το παραπάνω μίγμα, τα οποία αφαιρούνται εύκολα σε περίπτωση που χρειαστεί να γίνουν περαιτέρω δοκιμαστικές τομές. Θα συνεχίσουμε αυτές τις εργασίες έτσι ώστε μέχρι το τέλος του δεύτερου πενταετούς προγράμματος, το σύνολο της θέσης να είναι προστατευμένο.

ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

© N. Kress

Όπως ήταν αναμενόμενο, το μεγαλύτερο μέρος της προσοχής στράφηκε και πάλι στην ανασκαφή του συγκροτήματος με την κεντρική αυλή. Τρεις ομάδες, υπό τη διεύθυνση των Ophélie Mouthuy, Emilie Hayter και Theo Terrana, συνέχισαν τη διερεύνηση της Ανατολικής, της Κεντρικής και της Δυτικής Πτέρυγας αντίστοιχα του τελετουργικού αυτού κηρίου. Έχοντας ξεκινήσει το 2015, ολοκληρώσαμε σχεδόν τον καθαρισμό της επιχρισμένης κεντρικής αυλής, η οποία φαίνεται να έχει μέγιστο μέγεθος 16,50 επί 33 μέτρα. Τμήμα του νότιου της τοίχου βρέθηκε την τελευταία μέρα της ανασκαφής! Η αυλή παραμένει το πιο εντυπωσιακό στοιχείο του συγκροτήματος, επενδυμένη με προσόψεις λαξευτής τοιχοποιίας. Έχουν βρεθεί αρκετές τελετουργικές εγκαταστάσεις πάνω και κατά μήκος της αυλής, συμπεριλαμβανομένων πιθανά μνημειακών κεράτων καθοσιώσεως και ενός βωμού. Τα κέρατα και ο βωμός βρίσκονται εκατέρωθεν της απόληξης ενός λιθόστρωτου διαδρόμου με λαξευτή τοιχοποιία. Ο διάδρομος φαίνεται, προς το παρόν, ότι αποτελεί το μόνο μέσο άμεσης πρόσβασης από το εξωτερικό στο εσωτερικό του συγκροτήματος οδηγώντας απευθείας στην αυλή. Η ανασκαφή αποκάλυψε ακόμα μεγάλα τμήματα της Ανατολικής και της Δυτικής Πτέρυγας

του συγκροτήματος, καθώς επίσης περισσότερα ευρήματα από διαφορετικές χρονολογικές φάσεις. Κατά μήκος της Δυτικής Πτέρυγας, στα νότια, βρίσκεται μια μεγάλη λαξευμένη στον βράχο κυκλική επιχρισμένη δεξαμενή συλλογής υδάτων, η οποία συνδέεται με μια μεγάλη υπόγεια δεξαμενή. Η δεξαμενή χρησιμοποιούνταν αργότερα για την απόρριψη τμημάτων λαξευτών λίθων, ωστόσο φαίνεται πως υπήρχαν φάσεις γεμίσματος της δεξαμενής με πρώιμη νεοανακτορική κεραμική, ιδιαίτερα με αγγεία πόσης, ενώ στη συνέχεια επιχρίστηκε. Βρέθηκε περισσότερη τέφρα από τη Σαντορίνη, δείχνοντας πως η έκρηξη έγινε κοντά χρονικά με την εγκατάλειψη του νεοανακτορικού συγκροτήματος, στα τέλη του 16ου αιώνα π.Χ. Μένουν ακόμα μερικά σημαντικά ερωτήματα: Ποια ήταν η σχέση του συγκροτήματος αυτού με το γειτονικό ανάκτορο στα Μάλια; Γιατί εγκαταλείφθηκε

© G. McGuire

ΔΙΑΣΚΟΠΗΣΗ

Την πρώτη εβδομάδα της ανασκαφής ο Δρ. Α. Σαρρής συνέχισε τη διασκόπηση με γεωραντάρ (GPR) στον λόφο. Τα αποτελέσματα χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να χαράξουμε τομές στο Μεσαίο Άνδηρο και να ορίσουμε την ανασκαφική στρατηγική στο νεκροταφείο. Επίσης, ξεκινήσαμε την επιφανειακή αναγνώριση του ανατολικού τμήματος της πεδιάδας του Σισίου για να αποκτήσουμε μια καλύτερη ιδέα της περιοχής στην οποία βρίσκεται ο οικισμός του Μπούφου. Αυτό έγινε υπό τη διεύθυνση της Ο. Mouthuy. Οι εργασίες θα συνεχιστούν στις επόμενες ανασκαφικές περιόδους, ενώ καταφέραμε ήδη να εντοπίσουμε ένα μεγάλο μινωικό λατομείο ψαμμίτη κοντά στην ακτή, καθώς και μια θέση που χαρακτηρίζεται από την παρουσία εκατοντάδων μικρών απολεπισμάτων οψιανού, πιθανώς ένα κέντρο παραγωγής.

ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΟ ΠΑΛΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΡΑΧΑΣΙΟΥ

Την περασμένη χρονιά υπογράψαμε σύμβαση με την εταιρεία Europlan, η οποία ειδικεύεται στην αποκατάσταση παλιών κτιρίων, για τις εργασίες που πρόκειται να γίνουν στο Βραχάσι. Αυτή τη στιγμή γίνονται αιτήσεις για διάφορες άδειες και μελέτες που θα γίνουν. Ο Δημήτρης Κρεμμυδιώτης, αδερφός της αρχικής αρχιτέκτονα Γεωργίας, έπαιξε κίριο ρόλο στις διαπραγματεύσεις. Ας ελπίσουμε να μπορέσουμε να βρούμε επαρκή χρηματοδότηση για να τα καταφέρουμε... Εσείς μπορείτε να διαθέσετε κάποιο ποσό; Στην επόμενη σελίδα βρίσκονται οι αριθμοί λογαριασμών όπου μπορείτε να στείλετε δωρεές για τις οποίες μπορείτε να έχετε μειώσεις φόρων.

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το έργο μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα: www.sarpedon.be/vrachasi-school

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κατά τη χρονιά που μας πέρασε είχαμε την τύχη να λάβουμε σημαντική οικονομική υποστήριξη από αρκετούς φορείς. Πρώτα από όλα, το Ινστιτούτο Αιγαιακής Προϊστορίας (INSTAP), το οποίο δεσμεύτηκε για μια τριετή ετήσια συνεισφορά, έπειτα το πρόγραμμα 'A World in Crisis?' μέσω του Πανεπιστημίου της Λουβαίν (UCLouvain), καθώς και το FNRS και η Περιφέρεια Βαλλωνίας-Βρυξελλών. Φέτος, ήμασταν αποδέκτες της δωρεάς Loeb Classical Library και οι κύριοι χορηγοί μας η κα. Α. Στεργίου και ο κος J.-M. Van der Hoeven συνέχισαν να μας υποστηρίζουν, όπως επίσης και η εταιρεία ενοικίασης αυτοκινήτων Motorplan, καθώς και, φυσικά, η Βελγική Σχολή Αθηνών υπό την αιγίδα της οποίας λαμβάνουν χώρα οι εργασίες μας στο Σίσι. Χάρη στον κο. Van der Hoeven, λάβαμε επίσης δωρεές από τη Σωληνουργία Κορίνθου και από τον κο. Gabriele Perris Magnetto για να εξοπλίσουμε το εργαστήριο συντήρησης και να συνεχίσουμε τις εργασίες στο Παλιό Σχολείο στο Βραχάσι. Επίσης, είμαστε ιδιαίτερος υπόχρεοι στη βοήθεια που λάβαμε από τον κο. Μπαγορδάκη (Σουπερμάρκετ Φαιστός), τον κύριο και την κυρία G. McGuire, τον κο. Γ. Ζερβό (αντιπροσωπεία Φρονιμάκης-Peugeot), τον κο. Χρ. Μαμελούκο, την οικογένεια Δ. Δινέρη, τον κο. B. Bakker, τον κο. B. Πρινέα και τους πολλούς μας φίλους από τα χωριά του Σισίου και του Βραχασίου. Ευχαριστούμε επίσης την Γαλλική Σχολή Αθηνών και τον διευθυντή της, καθηγητή Α. Farnoux, ο οποίος έθεσε στη διάθεση μας την κα. Κυβερνητάκη για να ταΐσει τα πεινασμένα στόματα, τον Δρ. T. Brogan από το INSTAPEC που μας έστειλε τον ικανό τους φωτογράφο κο. Χ. Παπανικολόπουλο, ενώ ευχαριστούμε τον κο. Β. Μηλαθανιάκη και τον κο. Ν. Τερζάκη, ιδιοκτήτες των τοπικών ξενοδοχείων Marina Suite και Μια Χαρά, οι οποίοι μας άντεξαν, πράγμα που δεν είναι πάντα εύκολο!

τα παλιότερα μέλη της ομάδας με
εξέπληξαν με ένα πάρτι για τα 10 χρόνια στο Σίσι,
κάτι που εκτίμησα βαθύτατα.
Τα χρόνια έχουν περάσει, αλλά ο ενθουσιασμός παραμένει

ΔΩΡΕΕΣ

- ▶ Δωρεές από την Ευρώπη μπορούν να αποσταλούν στο λογαριασμό του Ιδρύματος της Λουβαίν
IBAN : BE29 2710 3664 0164
BIC : GEBABEBB
- ▶ Είτε σε αυτόν της Βελγικής Σχολής Αθηνών
IBAN: GR05 0140 1280 1280 0200 2003 193
BIC: CRBAGRAA
- ▶ Δωρεές από την Αμερική μπορούν να γίνουν μέσω επιταγής στο Ινστιτούτο Αιγαιακής Προϊστορίας (INSTAP) Δρ. Karen Vellucci (www.aegeanprehistory.net)

Μην ξεχάσετε να αναφέρετε: **Sissi Project**
Περαισσότερες πληροφορίες: sarpedon.be/donate

Είχαμε και πάλι πολλούς επισκέπτες συμπεριλαμβανομένου του καλού μας φίλου Μανόλη Κοκκολάκη, γνωστού και ως Μαυρομανόλη, ενός 86χρονου βοσκού, ο οποίος μας έφερε μάλλον λίγο παραπάνω ρακή για το διάλειμμα των 10.30... καθώς επίσης και της Fabienne Pigière, του Δρ. C.F. Macdonald, της Δρ. Μ. Ρελάκη και της οικογένειάς της, της Δρ. I. Bradfer και της οικογένειάς της, του Δρ. D. Haggis, του κ. J.-M. Van der Hoeven, της Δρ. L. Nixon, του Δρ. B. Molloy, του Δρ. R. Fitzsimons, της Δρ. Γ. Φλούδα, της ομάδας του Ανάβλοχου κλπ. Για όσους ενδιαφέρονται, υπάρχει πάντοτε η ιστοσελίδα μας www.sarpedon.be, η οποία ανανεώνεται τακτικά, ενώ η σελίδα μας στο Facebook 'Sissi Excavations' θα σας βοηθήσει να παραμένετε ενήμεροι... Η σελίδα αυτή αριθμεί ήδη 1058 μέλη. Το Σίσι ακόμα προβάλλεται σε μια εργασία που έγινε από τους μαθητές ενός Λυκείου στη Ναμύρ (<http://portfolio.acheljay.com/tfe-sarpedon-project/>) και σε ένα βίντεο το νέο μουσείο Musée-L στη Λουβαίν-λα-Νεβ.